

Tür: İnceleme Makalesi

Kabul Tarihi: 13 Haziran 2024

Gönderim Tarihi: 31 Mayıs 2024

Yayımlanma Tarihi: 25 Haziran 2024

Atıf Künyesi: Özger, Mehmet (2024), “Aşkın Hâlleri: Alâeddin Özdenören Şiirinde Aşk” **International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS)**, C. 5, S. 1, s. 1-10.

“AŞKIN HÂLLERİ: ALÂEDDİN ÖZDENÖREN ŞİİRİNDE AŞK”

Mehmet ÖZGER¹

10.54566/turas.1493727

ÖZ

Edebiyat ve Maverâ dergilerinin kurucuları arasında bulunan Alâeddin Özdenören, *Yedi Güzel Adam* olarak bilinen edebiyatçılar arasında yer almaktadır. Alâeddin Özdenören, ikizi Rasim Özdenören ile birlikte ortaokul yıllarından itibaren edebiyat okumaları yapan, lisede şiir yazmaya başlamış bir şairdir. *İkinci Yeni Şiir Anlayışı* ayrıca Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Nuri Pakdil gibi şairlerin Özdenören'in şiirini şekillendirmesinde önemli etkenler olduğunu söyleyebiliriz. Daha sonra *Edebiyat* dergisinin kurulmasıyla birlikte hem derginin kurucuları arasında yer alan hem de derginin şiir kanadını oluşturan Özdenören, bu grubun güçlü şairlerinden birine dönüşür. Ritimli, yalın ve aynı zamanda derinlikli şiirler yazan Özdenören, zamanla kendine has üslubu olan güçlü bir şiir

¹ Doç. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mehmet.ozger@ozal.edu.tr, ORCID 0000-0001-5341-2859

oluşturmayı başarmıştır.

Alâeddin Özdenören şiirinde çok üstünde durulmamış bir konu olan aşk, gerçekte şairin bütün şiirlerine eşlik eden temel bir izlek olarak öne çıkmaktadır. Şairin şiirlerinde aşk, Doğu'nun aşk geleneğinin bir uzantısı olarak bir ayağı gerçekte bir ayağı metafizik alana uzanan geniş spektrumlu bir kavramdır. Bir hüznün şairi olan Özdenören, coşkusunu da hüznünü de çoğu zaman aşk formuyla dile getirmiş, şiirini önemli ölçüde aşk izleği etrafında yoğunlaştırmış bir şairdir.

Anahtar Kelimeler: Alâeddin Özdenören, Şiir, Aşk.

“STATES OF LOVE: LOVE IN ALÂEDDİN ÖZDENÖREN'S POETRY”

ABSTRACT

Alâeddin Özdenören, one of the founders of Edebiyat and Maveria magazines, is among the literary figures known as Yedi Güzel Adam. Alâeddin Özdenören, together with his twin brother Rasim Özdenören, is a poet who has read lots of literary books since his secondary school years and started writing poetry in high school. We can say that poets such as Necip Fazıl, Sezai Karakoç and Nuri Pakdil are important factors in the shaping of Özdenören's poetry as well as İkinci Yeni poetry concept. Later, with the establishment of Edebiyat magazine, Özdenören, who has been among the founders of the magazine and formed its poetry wing, becomes one of the powerful poets of this group. Özdenören, who writes rhythmic, simple and at the same time profound poems, manages to create a strong poetry with his own unique style over time.

Love, which is a subject that is not emphasized much in Alaeddin Özdenören's poetry, stands out as a basic theme that accompanies all of the poet's poems. In his poems, love is a broad spectrum concept with one foot in reality and one foot in metaphysics as an extension of the love tradition of the East. Özdenören, a poet of sadness, has often expressed his enthusiasm and sadness in the form of love, and concentrated his poetry significantly around the theme of love.

Keywords: Alâeddin Özdenören, Poem, Love.

1. GİRİŞ

1.1. Alâeddin Özdenören'in Hayatı ve Şiiri

1940 yılında Maraş'ta dünyaya gelen Alâeddin Özdenören, Rasim Özdenören'in de ikiz kardeşidir. Doğum esnasında ebe hatasından dolayı kalça çıkığı olan şair, bu sebeple ancak iki yaşında yürüyebilir. Mahalle mektebinden sonra Sakarya İlkokulu'na devam

eden şair, babasının tayini dolayısıyla Malatya'da ilkokulu bitirir. Ortaokulu babasının sürgün edilmesinden dolayı önce Tunceli'de sonra da babası emekli olup Maraş'a dönünce burada tamamlar. Bir yıl sınıfta kaldığı için kardeşi Rasim Özdenören'den geride kalan Alâeddin, lise birinci sınıfta olan Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu, Sait Zarifoğlu, Ali Kutlay ve Hasan Seyithanoğlu ile yakın arkadaşlıklar kurar. Bu yıllarda Nuri Pakdil'in çıkardığı *Hamle* dergisini takip eder. Ortaokuldan sonra Maraş Lisesi'nde okuyan şair, liseyi 1962 yılında Eyüp Lisesi'nde bitirir (Boz, 2021: 53). Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü kazanır. 1963 yılında stajyer öğretmenlik, 1964-1966 yılları arasında İstanbul Eyüp Devrim İlkokulu'nda öğretmenlik yapar. 1966 yılında *Bergson'da Özgürlük Problemi* adlı bitirme teziyle üniversiteden mezun olur. Maraş, Ankara, İstanbul, Çorum ve Mersin gibi değişik illerde felsefe öğretmenliği yapar. Kısa bir dönem Kültür Bakanlığı'nda Bakanlık Müşaviri olarak görev yapar. 1984 yılında oğlu Kerem'in vefatından sonra eşinden ayrılır. İkinci bir evlilik yapar. Ömrünün son demlerinde Balıkesir'e yerleşen şair, gırtlak kanserinden vefat eder. Naaşı Balıkesir Başçeşme Mezarlığı'na defnedilir.

İlkokul yıllarında kardeşi Rasim Özdenören ile okumaya başlayan Alâeddin Özdenören, ortaokul yıllarında felsefe kitapları da dâhil birçok kitap okumuştur. Nuri Pakdil'in *Hamle* dergisi ve *Yedi Güzel Adam* olarak bilinen ekip, onun edebiyat dünyasını sürekli canlı tutar. Lise yıllarında artık gazete ve dergilerde yazı ve şiirleri çıkmaya başlar. Özellikle *İkinci Yeni* şiiri onda güçlü bir etki bırakır. Hatta Cemal Süreya'nın *Üvercinka* kitabı üzerine *Maraş'ın Sesi* gazetesinde "Üvercinka ve Değişik Güzel" adlı bir eleştiri de yazar. Cemal Süreya ona "Sen benim ilk eleştirmenimsin" diyerek ondan şiirler de ister sonraki yıllarda (Boz, 2021: 50). 1957 yılında on yedi yaşında iken "Habersiz" adlı ilk şiirini yazar (Özdenören, 1999: 25). "Ölüm ve Adam Kadın" şiiri hakkında Sezai Karakoç, "Alâeddin kendine has bir şiir dili kurma çabasında, bu şiir de onun işareti" (Özdenören, 2017a: 148) ifadesini kullanır.

Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt ve Ali Kutlay ile *Gençlik* gazetesinin edebiyat sayfasını hazırlar. Nuri Pakdil'in çıkardığı *Hamle* dergisini Maraş Lisesi'ndeki edebiyat meraklısı bu ekip yeniden çıkarır, ardından Mehmet Akif İnan, Maraş Lisesi'ne gelir. Bu gelişmeler şairin daha çok şiirle meşgul olmasının önünü açar. Akif İnan'la bir ömür sürecek dostlukları başlar. Kardeşi ve arkadaşları ondan önce üniversiteye gider o da 1959 yılında İstanbul'a gider. Nuri Pakdil, onların Sezai Karakoç ile tanışmasını çok ister. Sezai Karakoç onlarda farklı bir ufuk açar. Özdenören kardeşlerin ve Cahit Zarifoğlu'nun İslami duyarlılıklarının oluşmasında ve edebiyat dünyasını daha iyi tanımlarında Sezai Karakoç'un etkisi yadsınamaz. Karakoç, onları Necip Fazıl'la tanıştırır. Özdenören, 1969 yılında Nuri Pakdil yönetiminde çıkan *Edebiyat* dergisinin; 1976 yılında da *Mavera* dergisinin kurucuları arasında yer alır. 1975 yılında *Edebiyat Dergisi Yayınları'*ndan ilk şiiri kitabı *Güneş Donanması* (1975) yayımlanır. Bu şiirler Duran Boz'un aktardığı yoruma göre

“Düşüncenin ağırlığı karşısında duyarlılığa sığınan, bu duyarlılık içinde bir rahatlık taşıyan ve lirizm peşinde olan şiiirler”dir (Boz, 2021: 56). Özdenören ayrıca; *Yeni Devir*, *Milli Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde köşe yazıları yazar. Bu yazılardan hareketle *Batılılaşma Üzerine*, *İnsan ve İslam*, *Devlet ve İnsan* (1986) ve *Yakınçağ Batı Dünyası ve Türkiye’deki Yansımaları* (1986) adlı deneme kitapları kaleme alır. 1996 yılında *Yalnızlık Gide Gide* adlı ikinci şiir kitabını yayımlayan şair, bu kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği 1996 yılı şiir ödülüne layık görülür.

Alâeddin Özdenören, içinde bulunduğu yazar kadrosunun ve felsefe eğitiminin de etkisiyle şiir üzerine de epeyce kafa yormuştur. Şair, kendi poetik tutumunu anılarında şu şekilde ifade etmiştir;

“Şiir bizim sandığımız gibi şairin içinde olan bir şey mi? Bu da doğru değil. Şair sadece onun bir yakalayıcısı. Yani şiir vardır önce, şairse onu arayıp bulan, yakalayan kişidir. Bunun için de şair olarak yaratılmış olmak gerekir. Ve eğer şair yaratılışına ihanet etmemişse, şiiri bulur, sonra onu aklıyla eğitir.” (Özdenören, 1999: 93).

İkiz kardeşi Rasim Özdenören’in ifadesiyle o, Munzur nehrinin ortasında boğulmak üzereyken bir kayaya tutunur ve o orta kaya onun hayatının da asıl esprisini oluşturur;

“Dıştan bakışla, herkesle birlikte gülüp oynayan, şen şakrak görünen bu ruh, aslında hep yalnızdır, bir başnadır. Bitkin ve yorgun biçimde, bir kurtuluş umuduyla, dahası can havliyle kendini attığı, minicik bir kayaya tutunmak ister. Tutunabildiği denli oradadır. Ama orası gözlerden uzak bir yerdir. Orası tecrit edilmiş bir adadır. Orada, o, yalnızdır. Yalnızca ıstırapları vardır. Ve yalnızca ıstıraplarıyla baş başadır.” (2003, 77-78).

Rasim Özdenören’in bu ifadeleri Alâeddin Özdenören şiirinin temel izleklerinden biri olan hüznü, acıyı, felsefi yalnızlığı en açık şekliyle belirtmektedir. Doğumuyla başlayan kalça çıkığı, oğlunun vefatı vb. başka talihsizlikler şairin şiirindeki hüznün arka planını oluşturan usurlardır. Bu çalışma da genel hatlarıyla şairin şiirlerinde sıkça vurgulanan aşk izleğine odaklanmaktadır.

1.2. Aşk

Kelime anlamı olarak sarmaşık anlamına gelen aşk, âşık olan kişiyi kendi sınırları içine hapsederek öz varlığından koparıp ona kendi rengini hatta âşık olunan kişi veya varlığın rengini veren bir duygudur. İngilizcede “fall in love” olarak ifade edilen aşk, bir düşme biçimi olarak kabul edilir. Kişinin kendi iradesinin dışında olan bir durumu ima eder. Bu da yaklaşık olarak sarmaşık metaforu ile benzer bir anlama gelmektedir.

Kültürümüzde aşk, edebi metinlerin ya da tasavvufi metinlerin sembolik, alegorik, imgesel dünyasında -Divan şiirinde anlamın mazmunların (zımn eden, gizleyen)

gölgesine gizlenmesi gibi, gizlenerek bir “örtü”yle varlık sahasına çıkar. Hakiki-mecazi, maddi-manevi, beşerî-ilahi aşk ayrımları da çoğu zaman belirgin sınırları değil, “fark”ı göstermek adına yapılmıştır. Yoksa aşk, en beşeri hislerden başlayarak varlığın ilk yaratılış anına denk uzayabilen ve bu süreçte içine sosyolojik, psikolojik, antropolojik hatta siyasi meseleleri alabilen bir kavramdır. Bunun için Divan şiiri, aşk şiiri; İslam estetiği de aşk estetiği olarak adlandırılabilmiştir.

Türk edebiyatında doğrudan aşk konusunu ele alan nadir kitaplardan biri olan *Aşkın Diyalektiği*'nde Rasim Özdenören, aşkı irdelerken genel olarak anlatı kişilerinin aşk karşısındaki tepkileri üzerinden yola çıkarak aşkın metafizik boyutlarına değinir. Buna karşın *Aşkın Metafiziği*'nde Arthur Schopenhauer; aşkı daha maddi planda, kadın-erkek ilişkileri üzerinden değerlendirir. Doğu ve Batı medeniyetlerinin aşka bakış açıları zaman zaman farklılık gösterse de temelde aralarında çok büyük farklılıklar yoktur. Goethe, *Genç Werther'in Acıları*'nda aşk acısından intihara sürüklenen bir roman kişinin yaşadığı buhran sürecini ele alırken şiirlerinde ise Hafız'ın etkisiyle daha yoğun bir metafizik boyuta ulaşır. Dante'nin *İlahi Komedya*'sındaki Beatrice ya da Andre Gide'in *Dar Kapı*'sındaki Alissa, Doğu aşklarına benzer özellikler taşırlar. Buna karşın *Güvercin Gerdanlığı*'nda İbni Hazm'ın, *Aşk Sanatı*'nda Ovidius'un aşkı olabildiğince maddi bir şekilde anlattığı da bir gerçektir. Bu örnekler bakıldığında Doğu ve Batı medeniyetlerinin aşka bakışında keskin ayrımların olduğunu söylemek zordur. Batı'nın modernite sürecinde sadece aşka değil bütün varlık alanlarına maddeci bir bakış açısıyla baktığı bir gerçektir. Modernizmin arka planını oluşturan pozitivizm, rasyonalizm ve materyalizm insanı çıkmaza sürükledi. Metafizik alanın inkârı insanın ruh boyutunun hasar almasına sebep oldu. Modern insan, değişik yol ve yöntemlerle tekrar metafizik bir alana dönmek istedi. Eric Fromm ve Alan de Button gibi yazarların eserleri materyalistleşen toplumun sevgi ihtiyacını gidermek için yazıldığı söylenebilir. “Zen-budizm”, “new age” ve “astroloji” gibi akım ve eğilimlerin yaygınlaşması modern insanın metafizik alanı tabiri caizse “negatif metafizik” ya da “negatif mistisizm” ile doldurmaya çalışmasının bir göstergesidir. Çünkü modernizmin başlangıç dönemlerinde Tanrı'nın yerine insan (Hümanizm); imanın yerine de akıl (Rasyonalizm) ikame edildiği için, Tanrı ve imanın bıraktığı boşluğu modern insanın “astroloji” ve “zen-budizm” gibi akımlarla doldurmaya çalışmasına negatif metafizik ismi verilebilir. Bununla birlikte söz konusu boşluk düşüncesi, kendini tamamlama eğilimindedir. Batı, modernizmle kaybettiği aşka ve inanca tekrar kavuşma arzusu içerisinde. İslam medeniyeti ürünlerinde ise aşk, değişik şekillerde daima var olmuştur.

2. ALÂEDDİN ÖZDENÖREN ŞİİRİNDE AŞK

Bizim kültürümüzde aşk; türkülerle, masallarla, destanlarla, halk hikâyeleri ile hatta *Yusuf ile Züleyha* anlatılarına da yansıyan Kur'an kıssası ile bir bellek metaforuna

dönüşmüştür. Bu sebepten aşk, sadece bireyin yaşadığı duygusal bir deneyim olmanın ötesinde sanata, edebiyata, özelde şiire yansımış, yer yer klişeleşerek kültürel bir miras olarak yeni nesillere aktarılmıştır. Alaeddin Özdenören de Anadolu coğrafyasının değişik medeniyet, millet ve kültürlerinin karışımı olan aşk hikâyelerinden nasibini almıştır.

Alaeddin Özdenören'in aşka bakışında içinde bulunduğu arkadaş çevresi ve rol model olarak gördüğü kişilerin etkisi hesaba katılmalıdır. Sezai Karakoç ve *Monna Rosa*'dan, Nuri Pakdil'in Erdem Bayazıt'ın ve Cahit Zarifoğlu'nun şiirlerine kadar; şairin yanında bulunduğu, etkilendiği kişilerin hemen hepsinde aşk, "etimon spirituel" (deep structure) konumundadır. "Diriliş düşüncesi" ve "yerli düşünce" olarak kendini tanımlayan ve genel çerçevede olarak İslam düşüncesini eksen alan bu çevrede aşk; varlık algısı daha dünyevi olanlara göre, geleneğin aşk düşüncesi ile de birleşince genişleyen bir anlam haritasına dönüşmektedir. Bir ya da birkaç anlam değil, belki katmanlı bir anlam yumağına dönüşür. Nitekim Alaeddin Özdenören şiirindeki aşk teması da katmanlı bir temadır. Aşk, maddeden mana âlemine kadar genişlerken kadın, hayat, umut, çocuk, şiir, doğa, dava ve inanç kavramlarını da kapsar. Bununla birlikte Alaeddin Özdenören şiirinde aşk, şairin kendine özgü bir duyuş biçimiyle işlenmiştir. Şairin "Ayak Sesleri" adlı şiirine bakarak ondaki aşk imgesi hakkında çıkarımda bulunulabilir;

"Birazdan soğuk çıkar

Bir ürperti geçer içimizden

Deniz ta ayaklarımızın dibine gelir

Üstümüze renk renk kuşlar serpilir

Gözlerinin içi güler gece aydınlanır

Ve bütün eşya kaçışır uzaklara." (Özdenören, 2017b: 9).

Bu şiirden de yola çıkarak söyleyebiliriz ki Alaeddin Özdenören şiirinde doğa, Necip Fazıl'ın "Takvimdeki Deniz" şiirinde olduğu gibi metafizik bir âleme açılmanın kapısı olur. Doğaya özel bir ehemmiyet veren ve doğayı şiirin kaynağı olarak gören şair (Özdenören, 1999: 69), böylece metafizik âlemle bağlantı kurarak oradan sevgili imgesine uzanır. Onun şiirinde doğa, tanrısal niteliklerle yer aldığı için "doğa-metafizik âlem-sevgili" birbirini tamamlayan kavramlar olarak art arda gelir. İlk üç dizide doğanın, şairin duygusunu harekete geçirmesiyle dördüncü dizide üstüne "serpilen renk renk kuşlar" imgesiyle metafizik eşik aşılarak oradan sevgili imgesine ulaşılır. Haşim'in *O Belde* şiirindeki ütöpik sevgililer gibi Özdenören şiirindeki sevgili de kısmen ütöpikleşmekle beraber şiirin devamında daha gerçekçi bir sevgiliye dönüşür. "Şimdi sen geliyorsun o sonsuz kayalıklardan/ Sırları gümüşten olan o sonsuz kayalıklardan" (Özdenören, 2017b: 10). Yahya Kemal'in "Açık Deniz" şiirindeki sonsuzluk duygusu gibi şair, sevgili aracılığıyla sonsuzluk duygusuna ulaşır ancak imgelem sürekli değiştiği için

fizik ve metafizik arasında bir geçişkenlik söz konusudur. “Başım acıların dalgın gölünde/ Mümkün mü geçmiş gecelerin birinde/ Buluşmak yeniden/ Şimdi gelinmez o yerlerdeki sevgiliyle” (Özdenören, 2017b: 11). Sevgili, kayıp bir sevgilidir, artık geçmişte kalmıştır. Haşım’ın belli belirsiz kadınları gibi sevgili belli belirsiz bir kadındır şiirin bu bölümünde. Şiirin son iki bölümüne gelindiğinde belirginleşen bir sevgili profili ortaya çıkar;

“Yahut zaman tamamlaya dururken devrini

Giyinerek hatıralar elbisesini

Düşmek izine senin

Gittiğin o sürgünler ülkesinin

Çekip çıkarmak içinden

İçimde bir dönüş başlıyor yeniden

Şiirin o kutsal çağrısına ve aşka

O afyon sarısı ırmağa

Ve bütün aldatılmış kadınlara

Çünkü yalnız onlar öper gözlerinden çocukların

Yalnız onlar katlanır acının çığlıklarına” (Özdenören, 2017b: 12).

Buradan sevgilinin gitmiş olduğu, aşkın geçmiş bir zamanda kaldığı ve şairin bu sevgilinin kaybından dolayı acı çektiği çıkarımına varılabilir. Şair için sevgili artık bir kayıptır. Bir zamanlar güzel duyguların yaşandığı ancak “şimdi”de olmayan, kaybedilmiş bir aşk’tır bu. Özdenören’in bu şiirinde olduğu gibi diğer şiirlerine yansıyan aşk da genel anlamda bu kayıp duygusunu terennüm eder.

Freud’e göre bireyin kayba karşı iki tepkisi olur. Birincisi yas, ikincisi ise melankoli (kara seveda) ya da Julia Kristeva’nın Nerval’den mülhem kitabına verdiği isimle *Kara Güneş*’tir (Kristeva, 2009: 21). Kaybedilen kişi ya da varlık, usulüne uygun şekilde defnedilir ve gerekli ritüeller yapılırsa birey, bu kaybı kabullenerek yasını tutar ve zamanla, zihinsel ve duygusal olarak bu sorunu aşar. Somut ve soyut anlamda defin tamamlanır ve birey kaybı kabullenir (Freud, 2011: 7-34). “Cumartesi Anneleri” olarak bilinen bir grup anne çocukları kayıp olduğu için her cumartesi gösteri yapmaktadır. Bu anneler, çocuklarına dair bir mezara bile sahip olmadıkları için yaslarını tamamlayamamakta ve sürekli yas halinde yaşamaktadırlar. Freud’e göre bu bitmeyen yas hali, bir bitiş ritüeline sahip olmadığı için melankoliyi doğurur. Elbette bu, somut bir örnektir. Ancak bu durumun soyut örnekleri de vardır. Eksik kalmış, kayıp bir aşk varsayıldığında bu sevgilinin nerede ve nasıl olduğuna dair âşığın bilgisinin olmayışı ya da en azından mekânsal, zamansal ya

da toplumsal olarak ulaşılamaz bir yerde oluşu, âşığın bu aşkın bitişini kabullenmesine engel olur. Çünkü usulüne uygun şekilde bir ritüel yapılmamıştır. Burada melankoli devreye girmektedir. Melankoli, uzun süren bir acı çekme biçimidir. Kayıp sevgili, Özdenören şiirinde uzayan, sünen bir acı olarak yer alır: “Gülüm gülüm/ Bu kentin koynuna girdiğim günden beri/ Cebimde ölümüm” (Özdenören, 2017b: 34).

Yine “Ölebilirim” şiirinde kayıp duygusuna ve kaybın sürekliliğine örnekler vardır;

“Son kez gördüğümde seni yürüyordun

Yürüyordun rüzgârla beraber

Kalbin avuçlarına düşmüştü

Ve bir daha kendisinden haber alınamayan.

Ölebilirim senin için

Bu dünyada ve öbür dünyada” (Özdenören, 2017b: 79).

Melankoli, çoğu zaman umutsuzluk ve kişinin kendi kendine huncunu da beraberinde getirir. Kara güneşin siyah ışınlarına yakalanan kurban, kolay kolay onun pençesinden çıkamaz ve mazoşist bir tavırla aşağılık kompleksine kapılır ve kendine zarar verir. Lars von Trier, *Melancholia* adlı filminde melankolik kişinin kendine zarar verişini “Ophelia” miti üzerinden alegorik olarak ele alır. Özdenören’in şiirlerinde bu melankolik tavır, yer yer belirginleşmekle birlikte şairin onu aştığı, hatta oradan bir umut devşirdiği de görülür. Çünkü burada çok önemli bir mesele devreye girer: “İkame kurban” (Girard, 2003: 5). İkame kurban, Hazreti İbrahim’in oğlu İsmail’in yerine koçu kurban etmesi olarak somutlaştırılabilir. İkame kurban kavramı, “ikame varlık” olarak da düşünülebilir. Şair, kayıp sevgilinin yerine şiiri ikame eder. Bu durumda melankolik tavır, zamanla yerini şiire ve umuda bırakır. Nitekim şairin “İçimde bir dönüş başlıyor yeniden/ Şiirin o kutsal çağrısına ve aşka” (Özdenören, 2017b: 12) dizeleri, bu kaybın yerine şiirin ikame edildiğini göstermektedir;

“Bütün ağıtları yakıyorum.

Yeni ağıtlar doğuyor küllerinden.

Adın kalbimde kanyor” (Özdenören, 2017b: 60).

Kaybın sanatsal bir ürüne yansımaları ya da dönüşmesi, kaybın tamamen bittiği anlamına gelmez. Kayıp duygusu bir bakıma kabuk değiştirir ancak bunun da sorunlu bir tarafı vardır. Eğer kayıp, esere dönüşmez ve belleğin kendi işleyişine bırakılırsa zamanla anılara dönüşecek, arkasından da solacak ve şairde belli belirsiz bir imge olarak var olacaktır. Ancak şiire dönüşen aşk; çoğu zaman şiir elbisesine bürünerek hayatıyetini sürdürecektir. Metin Erksan’ın *Sevmek Zamanı* filminde âşığın sevgilinin resmine âşık olması aşkın

sanata dönüşerek varlığını sürdürmesine güzel bir örnektir. Resim değişmediği için o güzellik de sürekli ve kalıcı bir güzellik olacaktır. Oysa resimde olan değil; kanlı canlı, gerçek olan insan yaşlanacağı için güzelliğini yitirecektir. “Kalanlar” şiirindeki bu dizelere bakıldığında, şairde sevgili imajının şiire dönüşmek suretiyle sabit kaldığı görülür;

“Yolumuzu gözleyen

Toprağa girdiğimiz vakit

Uğultulu derinlikler kalır

Duy unutuş rüzgârının

Açtığı son kapı benim

Çekilince kalbimin suları

Geriye senden başka ne kalır” (Özdenören, 2017b: 90).

Alaeddin Özdenören şiirinde aşk aynı zamanda öte duygusuyla da ilintilidir. Öte duygusu, kayıp duygusu ile de bağlantılıdır. Çünkü geleneğe dönüşen aşk temasına göre, Türk kültürü ve edebiyatında *Leyla ile Mecnun* ya da *Kerem ile Aslı* gibi halk hikâyeleri de göz önünde bulundurulduğunda dünyevi bir vuslattan ziyade, öte âlemdeki vuslat kıymetli görülür. Rasim Özdenören de *Aşkım Diyalektiği* kitabında *Kerem ile Aslı* hikâyesi hakkında şöyle bir çıkarımda bulunur: “Sahip olamamak, uzakta kalmak, kalbin ve yüreğin ateşiyle yanmaktır aşkı diri ve ebedi kılan” (Özdenören, 2008: 157). Böylece aşk, madde evreninden mana evrenine kayarak tanrısal bir kata yükselir. Şairin “Kalanlar” şiirinde yukarıdaki dizelerinde aşk ve öte kavramlarının yakınlığı belirgindir. “İskilipli Atıf Hocam” şiirinde aşk ve öte düşüncesi yine yan yana durur: “Aşk ve öte çözümlenmez/ gözlerinde./ Issız çıkmazlardayım/ Öpebilsem ellerini/ mahşerde.” (Özdenören, 2017b: 130).

Şairin İskilipli Atıf Hoca’ya yazdığı bu şiirde aşk’ı telaffuz etmesi, aşka sadece kadın bağlamında bakmadığının göstergesidir. Bu şiirden hareketle şairin gelenekteki benzer şekilde aşkı, şiirlerinde ilahi boyutuyla da işlediği söylenebilir. Öte yandan Klasik şiirde aşkın “Leyla”, “Züleyha”, “Azra”, “Aslı” ve “Şirin” gibi kadın tiplerinde temsil ediliyor olmasının Allah’ın güzelliğinin kadında daha bariz şekilde tecelli etmesi ile ilgisi vardır. Bu bağlamda kadın güzelliği ya da kadına duyulan aşk da tanrısal aşkın bir çeşidi yahut ilahi aşka geçiş için bir eşik olarak kabul edilmiştir.

SONUÇ

Alaeddin Özdenören, *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinin önde gelen şairlerinden biri olarak kendine has üslubu, derin ve yalın söyleyişi ile Türk şiirinin kayda değer şairlerindedir. Hüzün şairi olarak anılmasına rağmen şairin şiirlerinin geneline sinen bir aşk izleği vardır.

Alaeddin Özdenören şiirinde aşk teması için geleneğin ve özelde şairin içinde yetiştiği kültür çevresinin etkisinin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte aşkın, Freud'un "Yas ve Melankoli" yazısında vurguladığı "kayıp duygusu" şeklinde şairin kendine has bir şekilde şiirlerine yansıdığı görülmektedir. Kayıp duygusu, şiirlerde bazen melankoliye bazen de öte fikrine/ilahi aşka yaslanır. Sonuç olarak Özdenören şiirinde aşk, bazen gelenekten süzülüp gelen soyutlaşmış bir figür olarak bazen kayıp duygusunun yerine ikam edilmiş şiir formuyla şairin şiirlerinde karşılık bulmaktadır.

KAYNAKÇA

Boz, Duran (2021), "Aleoli Hüzünlerin Şairi", **Hece Dergisi**, S. 259, ss. 39-58.

Freud, Sigmund (2011), **Yas ve Melankoli, Metapsikoloji III**, (Çev. Aziz Yardımlı), İdea Yay., İstanbul.

Girard, Rene (2003), **Şiddet ve Kutsal**, (Çev. Necmiye Alpay), Kanat Kitap, İstanbul.

Kristeva, Julia (2009), **Kara Güneş Depresyon ve Melankoli**, Çev. Nesrin Demiryontan, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Özdenören, Alâeddin (2017a), **Şiir Beni Korkutmuştur**, (Haz. Mustafa Aydoğan), Cümle Yay., Ankara.

Özdenören, Alaeddin (2017b), **Bütün Şiirleri**, İz Yay., İstanbul.

Özdenören, Alaeddin (1999), **Unutulmuşluklar**, İz Yay., İstanbul.

Özdenören, Rasim (2008), **Aşkın Diyalektiği**, İz Yay., İstanbul.